

YÜKŞELEN GÜVENLİK ENDİŞELERİNİN İNSAN HAKLARINA YANSIMALARI: AB POLİTİKALARI VE İNSAN HAKLARI İKİLEMİ

NİSAN 2024 Sayı: 38

YÜKSELEN GÜVENLİK ENDİŞELERİNİN İNSAN HAKLARINA YANSIMALARI: AB POLİTİKALARI VE İNSAN HAKLARI İKİLEMİ

Tarih boyunca yaşanan olaylar ülkelerin iç ve dış siyasetteki dengelerini değiştirmiştir. Savaşlar, çatışmalar ve uyuşmazlıklar bu değişimlerin temel sebepleri arasında yer almaktadır. Zaman içerisinde birçok farklı savaş ve uyuşmazlığa tanık olan Avrupa, değişim ve dönüşümün en çok hissedildiği coğrafyalardan biri olmuştur. Bölgedeki devletlerin aralarında yaşanan çatışma ve uyuşmazlıkların önlenmesi adına bir araya gelen devletler, ortak değerler ve çıkarlar doğrultusunda Avrupa'da bir birlik oluşturmayı hedeflemiştir. Günümüzde Avrupa'daki siyasi, ekonomik ve kültürel iş birliğini en temel kaynağı olan Avrupa Birliği (AB), bu hedef ve idealler doğrultusunda şekillendirilmiştir. Birçok farklı alanda bölge içinde kurduğu iş birlikleri ile yol gösterici bir rol üstenen Avrupa Birliği, bu konuyla küresel siyasette de önde gelen aktörlerden biri haline gelmiştir. Çalışma alanlarını bölgesel olarak sınırlandırmayan AB, zamanla kapasitesini arttırarak daha geniş çaplı meselelerde ön plana çıkmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletlerle ortak olarak gerçekleştirdiği proje ve girişimler sayesinde de küresel çapta oldukça gelişmiştir. Kendi içerisinde denge siyasetini yakalayan AB, özellikle Ortadoğu ve Afrika gibi denge siyasetinden, demokrasiden ve politik uzlaşıdan uzak bölge devletlerine gösterdiği destek ile uluslararası kamuoyunda yoğun takdir toplamıştır. Geliştirdiği politikalar ve benimsediği temeller sayesinde bu başarıyı yakalayan AB ve üye devletleri, aynı zamanda uluslararası hukukun ve insan haklarının da gelişimine büyük katkılar sağlamıştır. Fakat son zamanlar AB'nin uyguladığı politikalar incelendiğinde, yıllardır süregelen bu pozitif imajın, Birlik içindeki fikir ayrılıkları ve uyuşmazlıkların etkisiyle sarsılmaya başladığı göze çarpmaktadır. Kendi içerisinde karşılaştığı fikir ayrılıkları ile adeta bir çıkmaza sürüklenen Birlik, bu sebeple kuruluşundan itibaren benimsediği temel hedef ve politikalarından da giderek uzaklaşmaktadır.

Her üye devletin söz hakkına sahip olduğu ve AB'nin temel karar alma organı olan Avrupa Parlamentosu, fikir ayrılıklarının en belirgin hissedildiği mekanlar arasında yer almaktadır. AB'nin kendi içinde yaşadığı fikir ayrılıklarının başlıca sebebi, üye devletlerin kişisel çıkarlarını Birlik çıkarları karşısında ön planda tutma çabası olarak değerlendirilebilmektedir. Bu çıkarları, ekonomik, siyasi ve güvenlik olmak üzere başlıklandırmak mümkündür. Ekonomik çıkarlar gerek üye devletlerin kendi aralarında gerekse diğer dünya ülkeleri ile yaptıkları anlaşmalarla doğru orantılıdır. Avrupa pazarında hakimiyet kurma yarışında olan üye devletler, kendi politikalarını bu yönde şekillendirmektedir. Siyasi çıkar olarak AB içerisinde eşit dağıtılmış olan güç dengesinden daha fazla

pay almaya gayret gösteren ve Birlik politikaları üzerinde kendi çıkarlarını uygulamak adına etkilerini arttırmayı hedefleyen üye devletler, yine AB içerisinde ön planda kalmaya çabalamaktadır. Diğer bir çıkar konusu olan güvenlik, diğer iki boyuttan daha bağımsız olarak gelişmiştir. Ortak bir savunma politikasına sahip olmayan AB, dışarıdan gelecek olan saldırılar karşısında NATO güçlerine bağımlı durumdadır. Bu bağımlılık üye ülkelerin askeri hareketlerini kısıtlamakta böylece güvenlik endişelerini de arttırmaktadır. Bu güvenlik endişeleri sebebiyle dış tehditlere açık hale gelen üye devletler, kendi iç ve dış güvenliklerini sağlamak adına yerel hükümetlerde çeşitli politikalar üzerinde çalışmaktadır. Güvenlik endişeleri; AB'ye gelen yoğun göç dalgası

ve beraberinde getirdiği problem ve zorluklar, giderek artan ve demografik yapıyı etkilemesi sebebiyle iç güvenliğe bir tehdit oluşturan evsizler problemi ve AB sınırları içerisinde görülen terör eylemleri olarak üç başlıkta incelenebilir. Artan güvenlik endişeleri üye devletlerdeki kamuoyu tarafından hoş karşılanmamakla beraber, AB politikalarını da doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple, güvenlik konusu yaklaşan AB seçimlerinde kamuoyu ve seçmen kitlesinin oluşturulması adına AB'nin güncel olarak ele aldığı konular arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda gerek yerel parlamentolarda gerekse AB Parlamentosundaki çeşitli çalışmaların yapılması göze çarpmaktadır. Oluşturulan yeni politikalarla AB, kendi içinde yaşadığı fikir ayrılığı krizine bir çözüm ararken sahip olduğu güvenlik endişelerinin de üstesinden gelmeyi amaçlamaktadır. AB Parlamentosunda doğrudan tartışılan konulardan biri olan güvenlik problemleri, ekonomik ve siyasi problemlere kıyasla daha derin ve daha hızlı şekilde genişlemektedir. Bu sebeple, Parlamentodaki temsilciler güvenlik konusu üzerinde daha titiz ve ayrıntılı bir çalışma yürütmektedir. Güvenlik problemlerini arka planı ve yakın geleceğini anlatmak adına, yaşanan problemlerin üç temel başlıkta ele alınması, AB yakın geleceği için öngörülebilir bir vizyona sahip olmayı da mümkün kılacaktır.

AB Güvenlik Endişeleri ve Yükselen Terör Tehdidi

22 Mart 2024 tarihinde Rusya'da gerçekleştirilen terör saldırısı tüm dünya ülkelerinin dikkatini tekrardan bu noktaya toplamıştır. Halihazırda Ukrayna ile savaş içerisinde bulunan Rusya'nın karşılaştığı terör saldırısı, ülke çapında endişelere sebep olurken, akıllara Ukrayna ihtimalini

getirmiştir. Bu sebeple, saldırının kaynağını bulabilmek adına hızlıca soruşturma başlatan Rusya, geniş kapsamlı operasyonlar düzenlemiştir. Saldırdan kısa bir süre sonra, IŞİD'den gelen açıklamayla saldırganın belirlenmesi, Ukrayna üzerindeki suçlamaları kaldırmıştır. IŞİD'in örgütsel faaliyetlerinin tekrar gün yüzüne çıkması tüm dünya ülkelerinde güvenlik endişelerinin artmasına sebep olmuştur. Bu sebeple tekrar bir saldırı gerçekleştirme ihtimali bulunan IŞİD karşısında birçok dünya devleti çeşitli güvenlik önlemleri almıştır. Güvenlik önlemlerini arttıran ülkeler arasında AB üye devletleri de yer almaktadır. Rusya ile coğrafi olarak yakın bölgede konumlanan AB üyesi devletler, olası herhangi bir terör saldırısı karşısında hazırlıklı olabilmek adına hızlıca güvenlik önlemlerini arttırmıştır. Artan güvenlik önlemlerinin kamuoyunda hem olumlu yönde hem de olumsuz yönde etkileri hissedilmiştir. Cadde ve sokakların güvenlik güçleri ile kuşatılması halk için güven duygusunu arttırırken, güvenlik önlemlerinin bu derece ciddi ve hızlı şekilde alınması, sıradaki hedef ülke olma ihtimali düşüncesiyle endişe ve paniğe yol açmıştır. Özellikle hükümet binaları, ana caddeler ve insan topluluğun yoğun olduğu noktalarda arttırılan güvenlik önlemleri, yerel hükümetlerin güvenlik birimleri ile sıkı iş birliğini içermektedir. Avrupa, 1970-80 dönemi çeşitli üye devletlerinde görülen radikal oluşumların faaliyetleri ile terör deneyimini tecrübe etmiştir. Bu sebeple, 1980 sonrası dönemde hem AB politikalarına hem de üye devletlerin yerel politikalarına zıt fikirler benimseyen radikal grupların faaliyetlerine doğrudan müdahale edilmiştir. Güvenlik güçlerinin bu gibi tehlikeli toplumsal hareketlere müdahalesi, temelde bir önceki dönemde yüzleşilen olumsuz deneyimlerin tekrar edilmemesini amaçlamaktadır. Bu sebeple,

Rusya'da gerçekleştirilen saldırılar, AB için de güvenlik endişelerini beraberinde getirmiştir. AB kapsamında alınan güvenlik önlemleri, AB kurum binaları çevresindeki güvenlik güçlerini arttırma, AB sınır girişlerinde vize kontrollerini sıklaştırma, sınırların korunması adına göç politikalarında düzenlemeler gibi birtakım adımları içermektedir. Birliğe üye devletlerin tutumu da AB politikalarına paralel olarak ilerlemiştir.

Yakın zamanda AB için güvenlik tehdidi oluşturan diğer bir konu ise PKK terör örgütü destekçilerinin toplumdaki saldırgan tutumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Almanya'da terör örgütü PKK destekçileri ve Türk asıllı göçmenler arasında yaşanan gerginliğin silahlı çatışmaya dönüşmesi, ülke genelinde çeşitli endişelere sebep olmuştur. Sonrasında devam eden günlerde PKK destekçilerinin Almanya, Belçika ve Fransa gibi Türklerin yoğun olarak yaşadığı ülkelerde, Türk vatandaşlarına karşı sergiledikleri saldırgan tutum, AB içindeki güvenlik endişelerinin temelini oluşturmaktadır. İki grup arasındaki yükselen gerilim ve ayrıca terör destekçilerinin faaliyetlerindeki artış, endişelerle birlikte birtakım soru işaretlerini de akıllara getirmiştir. Faaliyetlerin görünür derecede hızlı ilerlemesi, PKK'nın Avrupa içerisinde desteklendiğini gün yüzüne çıkartmıştır. Avrupa Birliği tarafından da bir terör örgütü olarak tanımlanan PKK'nın, Avrupa'da artan faaliyetleri çeşitli alanları içermektedir. PKK için toplanan maddi destek, terör propagandası, ırkçı söylemler ve ayrılıkçı protestolar, artan faaliyetlere örnek olarak sıralanabilmektedir. Faaliyetlerin artış göstermesi, AB tarafından bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu sebeple, üye devletlerin yerel hükümetleri toplumsal

güvenliği sağlama amacıyla örgüte destek veren topluluklar hakkında işlem başlatarak teşviklerin engellenmesini amaçlamaktadır. Çeşitli üye devletlerde operasyonlar gerçekleştiren güvenlik güçleri, terör desteğinde bulunduğu tespit edilen kişiler hakkında da soruşturma başlatarak örgüt ağının ortaya çıkartılmasını hedeflemektedir. Sadece Türkiye ve Türk vatandaşlar için değil aynı zamanda Avrupa ve Avrupalı vatandaşlar için açık bir tehdit yaratmaya başlayan PKK faaliyetleri, Avrupa sınırları içerisinde hoş karşılanmamaktadır. Alınan kısıtlayıcı ve engelleyici önlemlere bu denli hızlı karar verilmesi de AB'nin terör karşıtı tutumunun bir kez daha altını çizmektedir. Aynı zamanda bu süreç içerisinde Türkiye ile de iletişimde bulunan AB devletleri, güvenlik alanında ikili iş birliklerinin arttırılmasını ve karşılıklı güvenin de sağlanmasını amaçlamaktadır.

AB sınırları içerisinde güvenlik önlemlerinin arttırılmasına sebep olan konular arasında 2024 Yaz Olimpiyatları da bulunmaktadır. Paris'te düzenlenecek olan olimpiyatlar için yoğun bir hazırlık döneminde olan Fransa, güvenlik önlemlerini en yüksek seviyeye çıkartan ülkeler arasında yer almaktadır. Olimpiyatlara kısıtlı bir zaman kala, Rusya'da gerçekleştirilen terör saldırısı, alınacak güvenlik önlemlerinin yoğunlaştırılmasına sebep olmuştur. Fransa bu kapsamda Olimpiyat öncesi ve Olimpiyat sırasında güvenliğin sağlanması adına, özel bir güvenlik birimi oluşturmuştur. Fransa, arttırılan güvenlik önlemleriyle, ev sahipliğini yaptığı 2024 Yaz Olimpiyatlarının en sorunsuz şekilde gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır. Özel güvenlik biriminin yanı sıra, deniz, hava ve kara yollarındaki ülke giriş-çıkışlarında denetimi arttırma, vize işlemlerinde detaylı prosedür, ülke içinde yaşanabilecek karışıkların engellenmesi adına çeşitli

önlemler almış bulunmaktadır. Ülke içerisinde alınan güvenlik önlemlerinin başkentte yoğunlaştırılması dikkat çekmektedir. Önlemlerin özellikle göçmen ve turistlerin çoğunluklu olarak bulunduğu noktalarda arttırılması, Fransa'nın terör algısını sınır dışından gelebilecek tehditler üzerinde yoğunlaştırmasını ortaya koymaktadır. Bu anlamda alınan önlemlerin Paris içerisindeki göçmenler, mülteciler, evsizler ve turistler üzerinde uygulanması dikkat çekmektedir. Diğer gruplardan farklı olarak, turizmin engellenmemesi açısından turistlere yönelik uygulanan uygulamalarının kısıtlayıcı olmamasına dikkat edilirken, içerisinde göçmen, mülteci ve evsizlerin bulunduğu grupların gündelik yaşamına doğrudan müdahale edilmektedir. Bu sebeple, ikili ve ayrıştırıcı bir politika yürüten Fransa'nın, güvenlik endişelerini sebep göstererek göçmen ve yabancı karşıtı bir tutum sergilediği de göze çarpmaktadır.

Yoğun Göç Akımı Karşısında AB'nin Tutumu: Yeni Politikalar ve İnsan Hakları

Avrupa coğrafyası, sahip olduğu avantajlar sebebiyle yıllar boyu birçok farklı göç akımından etkilenmiştir. Avrupa'ya ilk göç akımı, II. Dünya Savaşı sonrası hızlı gelişen sanayinin bir sonucu olarak başlamıştır. Kurulan yeni sanayi şehirleri ve üretimin giderek kitleleşmesi, beraberinde büyük sayıda işçi göçünün Avrupa coğrafyasında toplanmasına yol açmıştır. Özellikle 1960 ve sonrası dönemde Avrupa'nın sanayi alanında gelişmiş Almanya, Fransa, İngiltere ve İspanya gibi devletlerinden gelen işçi talepleri, büyük göç akımlarına sebep olmuştur. Avrupa Birliği üye devletleri dahil Vietnam, Küba ve Türkiye gibi çeşitli dünya ülkelerinden Avrupa'ya göç eden konuk işçiler, devletlerin karşılıklı

yaptıkları antlaşmalar sonucu göç etmişlerdir. 1963 tarihinde Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) arasında imzalanan Ankara Antlaşması, Avrupa için işçi göçü akımının başlangıç noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye'den gelen işçilerin Avrupa içerisinde serbest dolaşımını içeren bu antlaşma, Türkiye ve AB ilişkileri için de oldukça önemli bir konuma sahiptir. Avrupa ülkelerindeki işçi açığını kapatmak için kısa süreli olarak Avrupa'ya göç eden işçiler, çoğunlukla yerleştikleri ülkelerde kalmayı ve yaşamlarına burada devam etmeyi tercih etmişlerdir. Zaman içerisinde sosyal hayata uyum sağlamaya başlayan yabancı göçmenlerin izlediği yol, daha sonrasında aile birleşimi ile kısa süreli işçi göçünden tüm aile fertleri ile birlikte gerçekleştirilen bir göç haline gelmiştir. Tam anlamıyla göç eden ve artık göç ettiği ülkeyi benimseyen işçiler, sosyal ve vatandaşlık haklarına da erişim kazanmıştır.

Göç akımları 1980 yılında daha da genişleyerek Avrupa ülkelerini, göç veren ülkeler konumundan göç alan ülkeler konumuna taşımıştır. Öncesinde kısa zamanlı işçi göçü olarak başlayan göç akımlarının yanı sıra Avrupa Birliği zamanla beyin göçü için tercih edilen bir bölge haline gelmiştir. Göç kapsamının çeşitlenmesi de göç eden hedef kitlenin genişlemesini beraberinde getirmiştir. Çeşitlenen göç kapsamı, göçmenlerin kendi aralarında kurdukları sıkı iletişim ve göçün teşvik edilmesi, yeni göç rotaları oluşturmuştur. Giderek küreselleşen ve küçülen dünyada devletlerin birbirleri için daha ulaşılabilir hale gelmeleri de göçü kolaylaştıran en temel sebeplerden biridir. Avrupa'da gerçekleşen işçi göçü, göç türlerinden sadece bir tanesidir. İşçi göçü düzenli ve yasal prosedürler doğrultusunda gerçekleştiği için kısa zamanlı olarak

değerlendirilmektedir. Fakat işçi göçünün yanı sıra siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylar sonucu gerçekleşen göçler de mevcuttur. Savaştan kaçma, siyasi karmaşada hayati tehlikeye sahip olma, maddi yetersizlik ve kaynakların kıtlığı gibi sebeplerden kaynaklanan çok yönlü göçler, günümüzde yaşanan düzensiz ve yasal olmayan göçler için örnek verilebilir. Bu göçler daha çok zorunlu göç kapsamında değerlendirilmektedir. Örneğin, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu egemenliğini tekrardan kazanan Avrupa devletleri, AB ile ortak coğrafyada bulunması sebebiyle AB'ye yönelik ikinci bir göç dalgası oluşturmuştur. Zorunlu ve düzensiz göç akımları, göç alan devletler için birçok farklı endişe ve tehlikeyi de beraberinde getirmektedir. Özellikle savaş sonrası oluşan göç akımlarının kontrol edilemeyişi göç alan ülke için büyük tehlike boşluklarına sebep olmaktadır. Kayıtsız göçmenlerin hedef ülkelere illegal yollarla girmesi ve herhangi bir kaydın alınmaması, göç edenler arasında savaşa sebebiyet veren grup ve toplulukların da bulunması riskini barındırmaktadır. Bu sebeple, düzensiz ve kontrolsüz göçler birçok devlet tarafından desteklenmemekte ve karşılaşıldığı durumlarda müdahale edilmektedir.

2010'lu yıllarda etkili olan Arap Baharının bir sonucu olarak siyasi düzendeki dengesizlik, Ortadoğu coğrafyasından çok sayıda göçmen ve mültecinin göç etmesine yol açmıştır. Birçok farklı ülkeye göç eden Ortadoğu halkı, Avrupa'nın sunabileceği siyasi, ekonomik ve politik imkanlar doğrultusunda Avrupa Birliği devletlerine de yönelmişlerdir. Bu yönelim, Avrupa için işçi göçü ve Avrupa içindeki göçlerin ardından üçüncü bir göç dalgası yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Ortadoğu'dan düzensiz ve illegal şekilde Avrupa'ya ulaşmaya çalışan göçmen ve

mülteciler, Avrupa tarafından, işçi göçüyle kıyaslandığında pek hoş karşılanmamıştır. Bu durum, Avrupa'da artan toplumsal endişelerin etkisiyle birleştiğinde AB tarafından göç akımlarına yönelik sıkı politikaların geliştirilmesine yol açmıştır.

Göç akımlarına yönelik politikalar çeşitli ülkelerle karşılıklı imzalana Geri Kabul Anlaşmaları ile örneklendirilebilir. Geri Kabul Anlaşmaları, illegal yollarla AB sınırına giren mülteci ve göçmenlerin vatandaşları oldukları ülkelere geri gönderilmesi yaptırımlarını içermektedir. Aynı zamanda yasal yollarla AB sınırlarına giren göçmenler için vize sürelerinin dolması durumunda sınır dışı edilmeleri de bu politika kapsamında yer almaktadır. Geri Kabul Anlaşmaları, AB'nin kendi sınırlarını güvence altına alabilmesini amaçlayan bir politika olarak tasarlanmıştır. Bu kapsamda AB'ye yapılan iltica başvuruları AB tarafından toplu olarak değerlendirilmekte ve başvuruların birçoğu reddedilerek mülteci ve göçmenler ülkelere geri gönderilmektedir. Bu uygulama, uluslararası hukukta yer alan "geri gönderme yasağı" ilkesine tamamen zıt olarak insanların göç hakkını kısıtladığı için bir AB politikası olarak insan hakları ve uluslararası hukuk ile ters düşmektedir. AB'nin bu tutumunun, Birliğin eski üyesi olan İngiltere ile benzerliklere sahip olması dikkat çekmektedir. İngiltere'nin AB üyelik sürecinde geliştirilen politikadaki etkisi, AB'nin günümüzde sahip olduğu politikaların şekillendirilmesinde de etkili olmuştur. Bu sebeple üye ayrılığından sonra dahi politikalarda görülen ortaklık ve benzerlikler, İngiltere'nin AB politikaları üzerindeki etkisinin ve yol göstericiliğinin günümüzde hala devam ettiğini göstermektedir. AB'ye paralel olarak İngiltere yerel meclisinde de göç konusu üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Meclis çalışması, yasadışı göçü engellemek adına

ülkeye giriş yapan düzensiz göçmenlerin sınır dışı edilerek gemiler aracılığıyla Ruanda'ya gönderilmesini planlamaktadır. Uygulanacak bu politikanın göçmenler üzerinde caydırıcı bir etki bırakması hedeflenmektedir. Bu kapsamda uygulanacak olan politika, göçmenlerin yer değiştirmeye zorlanması ve göç haklarının engellenmesiyle insan hakları hukuku ile çatışmaktadır.

Örneği verilen politikaların yanı sıra özellikle Suriye İç Savaşının ardından AB ve çevre ülkelere yönelik gerçekleştirilen mülteci ve göçmen akımlarının AB tarafından oldukça sert karşılanmaktadır. Türkiye üzerinden birçok şekilde AB sınırlarına girmek isteyen mülteci ve göçmenlere, Türkiye'nin en yakın AB komşusu Yunanistan sınırında doğrudan ateş açılması, kullandıkları gemi ve kayıkların batırılması gibi örnekler AB'nin giderek katılaştıran göç politikalarının bir işareti olarak kabul edilmektedir. Suriye'den gelen göç dalgasının aynı zamanda Sahra Altı Afrika, Afganistan ve Ukrayna'dan gelen diğer göç dalgalarıyla birleşmesi, göçün AB için daha büyük bir sorun haline gelmesine yol açmaktadır.

Karşılaşılan göç dalgaları karşısında ortak bir politika benimseyemeyen AB, sınır kontrolleri ve göçmenlerin ülkeye girişleri konusunda yetersiz ve hazırlıksız kalmıştır. Bu sebeple, kamuoyunda da hoşnutsuzluğa sebep olan AB, göç konusunda yeni çalışmalar başlatmıştır. 2024 yılında gerçekleştirilecek olan AB seçimlerine yönelik çalışmalar dahilinde ele alınan konulardan biri olan göç konusu, AB'nin güncel olarak ele aldığı problemler arasında yer almaktadır. 2020 yılında temelleri atılan ve taslağı oluşturulan Yeni Göç ve İltica

Paktı da bu konuda yapılan çalışmalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzenlenen bu Pakt, sadece dışarıdan gelen göçün düzenlenmesini değil, aynı zamanda kabul edilen göçün AB içerisinde dağıtımının yapılmasını da amaçlamaktadır. Bu kapsamda, göç konusunda iş birliğinin sağlanması ve sorumluluğun üye devletler arasında eşit olarak paylaşılması hedeflenmektedir.

Avrupa Kentlerinde Giderek Artan Evsizler Problemi ve Getirdiği Güvenlik Endişeleri

Avrupa sınırları içerisinde güvenlik endişelerini arttıran diğer bir konu ise evsizler problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde artış gösteren evsizler, yerel hükümetler için giderek bir güvenlik problemine dönüşme eğilimindedir. Bu sebeple, AB'nin yakın geleceği için de bir tehdit oluşturmaktadır. Çoğunluğu başkentlerde yaşama tutunmaya çabalayan evsizler, Almanya genelinde 372 bin, Belçika'da 6 bin olarak kaydedilmiştir. Evsizlerin ve barınma sorunu yaşayan insanların temel problem kaynağı 2 farklı teori ile açıklanmaktadır. Bu teoriler sistematik nedenler ve kişisel yetersizlikler teorileridir.

Sistematik nedenler teorisi, genel kapsamda yüksek yaşam maliyetleri, sosyal konut eksikliği, uygun fiyatlı konut sıkıntısı, işsizlik, enflasyon, yetersiz altyapı, düzensiz göçmenlere yönelik politikalar gibi çeşitli problemleri içermektedir. Kişisel yetersizlikler ise, bireysel sebeplerden kaynaklanan, alkol bağımlılığı ve ruh hastalıkları gibi çeşitli problemleri içermektedir.¹ Yıllar içinde artış gösteren

¹ Özdemir, U. (2010). EVSİZLİK VE EVSİZLERE GENEL BİR BAKIŞ. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 77-88.

evsizlerin kapsamı da zamanla genişlemiştir. Bundan kaynaklı olarak, evsizler öncesinde genellikle yaşlı, kimsesiz ve erkek bireylerden oluşurken günümüzde bu kalıplar tamamen yıkılmış ve evsiz tanımı her yaş ve cinsiyetten insanları da içermeye başlamıştır. Artış sayısı ve dağılımına bakıldığında, Avrupa'daki evsizlerin büyük çoğunluğu mülteci ve göçmenlerden oluşmaktadır. Düzensiz ve kontrolsüz göçün getirdiği endişelerin sebep olduğu diğer bir konu olan göçmenlerin yaşadığı barınma problemi, evsizler problemi içerisinde yer almaktadır. Yasa dışı ve kontrolsüz AB sınırlarına giriş yapan mülteci ve göçmenler herhangi bir yasal kayıtları bulunmadığından sosyal haklardan maruz kalmaktadır. Sosyal hakların yoksunluğu sebebiyle sağlık, eğitim, barınma gibi temel haklara erişim sağlayamayan göçmenler, kendi geliştirdikleri iletişim ağları sayesinde hayata tutunmaya çalışmaktadır. Fakat bu iletişim ağları, devletin sağladığı sosyal yardımlarla kıyaslandığında oldukça yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple, barınma, sağlık ve eğitim gibi haklara ulaşamayan mülteciler yerel yönetimler için birtakım zorluklar yaratmaktadır. Özellikle sağlık ve barınma haklarından yoksun olan mülteci ve göçmenler, toplum sağlığı ve güvenliği açısından da bir tehdit oluşturmaktadır. Sağlık haklarının bir parçası olarak koruyucu aşılarla erişim hakkı olan vatandaşların, bu haklardan maruz kalarak ülkelerine gelen göçmenlerle ortak yaşam alanlarını paylaşması, toplumdaki bulaşıcı hastalık tehlikesini arttırmaktadır. Bu sebeple göçmen ve mültecilerin sağlık kontrollerinin düzenli olarak gerçekleştirilmesi ve sağlık haklarının engellenmemesi gerekmektedir. Fakat gerek yerel yönetimler gerekse AB

tarafında her koşulda insan haklarına vurgu yapılmasına rağmen mülteci ve göçmenlerin sağlık hakları konusunda sessizlik göze çarpmaktadır.

Ülkeden ülkeye farklılık gösteren sağlık hizmetleri, İrlanda, Polonya ve İsveç gibi çeşitli ülkelerde ücretsiz şekilde sağlanırken Fransa ve Belçika gibi ülkelerde bir ihtiyaç ve temel hak olduğu göz ardı edilerek belirlenen koşullar çerçevesinde erişilebilir olmaktadır.² Bu da en temel insan hakları olan sağlık hakkı üzerinde kısıtlayıcı politikalar geliştiren AB'nin, insan hakları konusundaki yetersizliğini ve geri adımını bizlere göstermektedir.

Sadece sağlık haklarından değil aynı zamanda barınma haklarından da mahrum kalan mülteci ve göçmenler, kendilerine bir ev veya kalacak yer sağlayamadıkları için sokaklar, parklar ve bahçeler gibi kamuya açık alanlarda yaşamlarını idame ettirmeye çabalamaktadırlar. Hayata tutunma çabaları bir güvenlik tehdidi olarak algılanan düzensiz göçmenlerin yaşam şartları bu sebeple giderek ağırlaşmakta ve zorlaşmaktadır. Tüm bu çabaların yerel hükümetler tarafından göz ardı edilmesi ve kimi durumlarda engellenmesi, insan hakları konusunda atılan geri adımları çeşitlendirmektedir. Aynı ülkeden gelen ve aynı dili konuşan göçmen ve mültecilerin kendi aralarında kurdukları iletişim ağları da tehdit olarak algılanan diğer bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Demografik yapıya zarar verme tehlikesiyle göçmen ve mültecilerin belirli noktalarda yoğunlaştırılma çabası, yerel hükümetlerin benimsedikleri politikalar arasında yer almaktadır. Bu noktaların özellikle başkentlerden ve şehir merkezlerinden uzak, göz önünde olmayan yerler olarak

² HİÇDURMAZ, Z., & YÜKSEL, H. (2020). Sağlık hakkı perspektifinde Avrupa'da yaşayan düzensiz

göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(1), 37-60.

belirlenmesi, göçmenlerin entegrasyonunu tamamen kısıtlamakta ve göçmenler üzerinde toplumsal bir dışlanmaya sebep olmaktadır. Bu dışlanmanın getirdiği etkilerle toplumdan soyutlanan mülteci ve göçmenler, zamanla birer “öteki” haline gelmekte ve çeşitli toplumsal baskılar sebebiyle tekrar göçe zorlanmaktadır. Bu göç kimi zaman aynı ülke içerisinde farklı şehirlere yönelik düzenlense de kimi zaman göçmenlerin sınır dışı edilerek ülkeden ayrılmasıyla sonuçlanmaktadır. Güvenlik endişeleri kapsamında göçmen ve mülteciler üzerinde adeta bir yıldırma politikasının uygulanması da temel insan hakları arasında yer alan göç hakkının engellenmesine yol açmaktadır.

Yakın zamanda Fransa'nın başkenti Paris'te gerçekleşmesi planlanan 2024 Yaz Olimpiyatları da bu gibi benzeri politikaların direkt olarak uygulandığı örneklerden biri olarak kabul edilmektedir. Düzenlenecek olan olimpiyat gösterileri doğrultusunda arttırılan güvenlik önlemlerinin kapsamı oldukça çeşitli tutulmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar altyapı desteği, çevre ve trafik düzenlemesi, kültürel alanlarda bakım ve onarım çalışmaları ve güvenlik önlemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik önlemlerinin hedefinde, sayıları Fransa'da 330 bin, Paris'te 3 bin olarak kaydedilen evsizler yer almaktadır. Güvenlik önlemleri kapsamında çoğunluğu göçmenlerden oluşan evsizlerin Paris dışındaki çevre şehirlere taşınması göze çarpmaktadır. Belirli noktalarda toplanan evsizlerin güvenlik güçleri müdahalesiyle tahliye edilmesi ve başkentin evsizlerden arındırılması, hükümetin toplumsal alana direkt bir müdahalesini içermektedir. Yer değiştirme sürecinde gönüllü olan evsizlerin yeni şehirlerde konaklama ücretlerinin karşılanması gibi çeşitli

teşviklerle evsizlerin bu konuda ikna edilmesi amaçlanmaktadır. Evsizlerin şehir merkezlerinden uzaklaştırılması şimdilik sadece olimpiyat hazırlıkları kapsamında ele alınmaktadır. Fakat ilerleyen süreçte geliştirilecek politikalar doğrultusunda daha geniş kapsamlı bir uzaklaştırma politikasının benimsenmesi de ihtimaller arasında yer almaktadır. Bu durum da barınma hakkından mahrum olan evsizler için daha büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

Yakın tarihte Avrupa genelinde giderek artış gösteren evsizlerin çoğunluğunun mülteci ve göçmenlerden oluşması sebebiyle yerel hükümetler tarafından uygulanan politikalar, destek politikalarından ziyade karşıt güvenlik politikalarını içermektedir. Bu sebeple, evsizler probleminde olan yaklaşım insan hakları ile ters düşmekte, bu da AB'nin vizyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. AB Parlamentosunda yer edinen aşırı sağ tutumların bir etkisi olarak da okunabilecek olan güvenlik politikaları, gözden geçirilmeli ve insan haklarına uygun şekilde yeniden düzenlenmesi beklenmektedir.

Sonuç

Avrupa Birliği yakın zamanda çevre bölgelerde ve ülkelerde yaşanan durumlardan etkilenmiştir. Bu kapsamda kendi iç politikasını da şekillendiren AB Parlamentosu, yakın gelecekte karşılaşılabilecek sorunların üstesinden gelmeyi amaçlamaktadır. Yaklaşan AB Parlamento seçimleri de geliştirilen yeni politikalar sürecinde etkili olmuştur. Bu sebeple, yakın tarihte Rusya'da gerçekleştirilen terör saldırısının kamuoyunda rahatsızlık uyandırması, AB'nin birtakım güvenlik politikalarında yenilik ve düzenlemeler getirmesine yol açmıştır.

Artan güvenlik endişeleri ve Birlik sınırlarına yakın bir konumda gerçekleşen terör saldırısı, AB için de bir tehdit oluşturmaktadır. Terör saldırılarının Avrupa'ya ulaşması ihtimali karşısında sıkı önlemler alan AB, bu konuda titiz bir çalışma yürütmektedir. Parlamentosunda sıklıkla gündeme gelmeye başlayan güvenlik konusu da bu sebepten kaynaklanmaktadır. Yerel hükümetlerle iş birliği içerisinde AB sınırları dahilinde arttırılan güvenlik önlemleri ve genişletilen politikalar, güvenlik konusunda atılan adımlara örnek gösterilebilir. Bu doğrultuda, sınır kontrollerinin sıklaştırılması, vize prosedürlerinde denetim ve güvenlik güçlerindeki artış, AB'nin güncel olarak güvenliğin arttırılmasına yönelik çalıştığı bir kanıttır.

AB için güvenlik endişesi sadece terör saldırılarından değil aynı zamanda evsiz sayılarındaki artış ve düzensiz göçlerden de kaynaklanmaktadır. Bu noktada, AB'nin güvenlik çalışmalarının çok yönlü olduğu söylenebilir. Özellikle yaklaşan 2024 Yaz Olimpiyatlarının Fransa'nın başkenti Paris'te düzenlenecek olması, güvenlik politikalarının bu bölgede yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Böylece, Fransa hükümeti evsiz ve göçmenlere yönelik çeşitli politikalar geliştirmiştir. Alınan önlemler ve geliştirilen politikalar bakıldığında, AB içinde en katı politikalar arasında bu politikaların yer aldığı söylenebilir.

Evsiz, göçmen ve mültecilere yönelik uygulanan politikaların oldukça kısıtlayıcı ve engelleyici olması, AB'nin güvenlik konusundaki sert tutumunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu politikaların uygulanma aşamasında barınma, yaşama, sağlık, eğitim gibi temel

insan haklarının ihlal edilmesi dikkat çekmektedir. Kuruluş politikaları doğrultusunda insan haklarının korunmasına yönelik temel ilkeleri benimseyen AB'nin, güvenlik endişeleri sebebiyle benimsediği tutumu, kendi temel ilkelerine karşıt bir durum oluşturmaktadır. Kendi içerisinde bir zıtlık durumuna sebep olan AB, insan hakları konusunda attığı geri adımlar sebebiyle oluşturduğu vizyonunda sarsılmalar yaşamaktadır. Tüm bu sorunların kaynağında güvenlik endişeleri kapsamında mülteci, göçmen ve evsizlere yönelik kısıtlayıcı politikaların ve tutumların benimsenmesi yer almaktadır.

AB, güvenlik endişeleri sebebiyle geliştirdiği politikalarda benimsediği sert ve ayrımcı tutumundan vazgeçmeli ve politikalar üzerinde düzenleme gerçekleştirmelidir. Aksi takdirde, güvenlik önlemleri kapsamında alınan önlemlerin, uzun vadeli yasalara dönüşme riski ile, insan hakları ihlallerinin devamlılığı söz konusu olabilir. Bu durumda da AB'nin seneler boyunca insan haklarının geliştirilmesine sağladığı katkılar ve bu hakların korunmasına yönelik yaptığı çalışmaların, kendi sınırları içerisinde bağlayıcılığının bulunmadığı kanısına varılması mümkündür. Var olan mevcut durumun devamlılığı halinde AB, kısa süre içerisinde uzun uğraşlar sonucu oluşturduğu vizyonunu yerle bir etme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu sebeple, AB'den geliştirdiği politikaların insan haklarına uygunluğunu gözden geçirmesi ve gelecek politikalarını bu yönde şekillendirmesi beklenmektedir.

Kaynakça

"AB'nin yeni sığınmacı ve göç anlaşmasında neler var?", Euronews, Çevrimiçi Yayın, 20.12.2023. <https://tr.euronews.com/2023/12/20/abnin-yeni-siginmaci-ve-goc-anlasmada-neler-var>

“Avrupa'da sokakta yaşayan evsizlerin sayısı artıyor” TRT Haber, Çevrimiçi Yayın, 09.10.2023. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/avrupada-sokakta-yasayan-evsizlerin-sayisi-artiyor-801824.html>

“İngiltere'de Avam Kamarası tartışmalı 'Ruanda' yasa tasarısını onayladı, Başbakan Sunak Lordlar Kamarası'na da onay çağrısı yaptı”, BBC Türkçe, Çevrimiçi Yayın, 18.01.2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c72y2d98xpqo>

“Olimpiyat Oyunları öncesi polisler evsiz göçmenleri Paris'ten çıkarıyor” Evrensel, Çevrimiçi Yayın, 04.04.2024. <https://www.evrensel.net/haber/515017/olimpiyat-oyunlari-oncesi-polisler-evsiz-gocmenleri-paristen-cikariyor>

“Olimpiyatlar için evsizlerin Paris'ten gönderilmesi planı tepki topluyor”, Euronews, Çevrimiçi Yayın, 24.05.2023. <https://tr.euronews.com/2023/05/24/olimpiyatlar-icin-evsizlerin-paristen-gonderilmesi-plani-tepki-topluyor>

Alsayed, M.S.A, “Avrupa'da sokakta yaşayan evsizlerin sayısı artıyor” Anadolu Ajansı, Çevrimiçi Yayın, 09.10.2023. <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/avrupada-sokakta-yasayan-evsizlerin-sayisi-artiyor/4>

Aslan, E. (2017). AVRUPA KARŞISINDA 'TERÖR' KARŞISINDA AVRUPA. EURO Politika, (2017 Özel Sayı), 189-203.

Bayraklı, E., Yalçın, H. B., & Yeşiltaş, M. (2019). *Avrupa'da PKK yapılanması*. SET Vakfı İktisadi İşletmesi.

Ceylan, T.İ, “Yeni Göç ve İltica Paketi'nda Sona Doğru: AP ve AB Konseyi, Beş Önemli Başlıkta Daha Anlaşmaya Vardı” İktisadi Kalkınma Vakfı, Çevrimiçi Yayın, 16.12.2023 https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=13933&id=13935

Duruel, M. (2017). AVRUPA BİRLİĞİ GÖÇ POLİTİKASI VE KİTLESEL GÖÇ AKINLARI KARŞISINDAKİ DURUMU. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 3(3), 1-12.

Haktankaçmaz, M. İ. (2010). İnsan Haklarının Korunması Avrupa Birliği İçin Gerçekten Önemli mi?. *İnsan Hakları Yıllığı*, 28, 1-22.

HİÇDURMAZ, Z., & YÜKSEL, H. (2020). “Sağlık hakkı perspektifinde Avrupa'da yaşayan düzensiz göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(1), 37-60.

MAT, T. Y., & Özdan, S. (2018). “AB ile Türkiye arasındaki Geri Kabul Anlaşması'nın insan hakları açısından değerlendirilmesi”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 36-49.

Özdemir, U. (2010). “EVSİZLİK VE EVSİZLERE GENEL BİR BAKIŞ”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 77-88.

Özkan, Y. “Avrupa Parlamentosu'nun onayladığı 'reform' olarak anılan yeni göç anlaşması neler içeriyor?” BBC Türkçe, Çevrimiçi Yayın, 10.04.2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c72pn5v03pko>

Palancı, M. Avrupa Birliği Göç Politikası Tarihsel Süreci Bağlamında Göç ve İltica Paktını Anlamak1. *The Different Approaches of Academic Disciplines to the Phenomenon of Migration*, 240. Pınar, Ö. “İtalya, göçü durdurma karşılığı Afrika'ya yatırım planını duyurdu; Afrika Birliği 'Keşke bize de danışsaydınız' dedi” BBC Türkçe, Çevrimiçi Yayın, 30.01.2024. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c3g38nrn78xo>

Şahinoğlu, S. M. (2005). *Avrupa Birliği: Güvenlik ve terör* (Master's thesis, Avrupa Birliği Uluslararası İlişkiler Enstitüsü).

Yiğittepe, L. (2017). “Avrupa Birliği'nin Güvenlik Politikaları”. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12-27.

Zenginoğlu, S. (2016). ULUSLARARASI TERÖRİZM VE AVRUPA BİRLİĞİ. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 157-178.

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Şuheda TEKE, 2023 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. Ardından aynı yıl İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans programına kayıt oldu ve eğitimine halen burada devam etmekte. Çalışma alanı olarak Avrupa Birliği, Türkiye – AB ilişkileri gibi konulara ilgi duyan Teke, aynı zamanda DİPAM Stajı kapsamında yine Avrupa Birliği alanında çalışmalar yürütmektedir.